

סיכומי הדף היומי

ת"ר ושגנתם שיהיו דברי תורה | **מחודדים** | בפיך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0504-135-026

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת עקב - כ"ג אב תשע"ה

דף ע"ו ע"א

רבי אליעזר למד שאפשר להפר נדרי אשתו קודם שנדרה בקל וחומר - אם יכול להפר נדרים שבאו לכלל איסור, כל שכן שיכול להפר קודם שבאו לכלל איסור. ולעיל (ע"ה): הסתפקו בשיטת רבי אליעזר שיכול להפר קודם שנדרה - אם אינם חלים כלל, או שחלים ובטלים מיד.

חכמים ברישא דברייתא הוכיחו שלא כדברי רבי אליעזר - מטבילה במקוה, שאף שמעלה מטומאה, אינה מצילה על הטהורים שלא באו לכלל טומאה שלא יטמאו - שאם טבל אינה מועילה לו שלא יטמא אם יגע אח"כ בטומאה. ויש גורסים שהוכיחו: אדם טהור שבלע טבעת טמאה והקיאה, עדיין היא טמאה, וא"כ מכח הוכחה דמקוה הנ"ל היינו צריכים לומר שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינו מצילה מלקבל טומאה, ובאמת כיון שבלועה היא אינה נטמאת, ומוכח שאין ללמוד ק"ו ממה שחל למה שעדיין לא חל, וכן בנדריים אין ללמוד ק"ו מנדריים שחלו לנדריים שעדיין לא חלו.

בסיפא דברייתא הוכיחו שלא כדברי רבי אליעזר - מטבילת כלים, שלדבריו יש ללמוד קל וחומר: אם מטבילים כלי טמא כדי שיטהר, כל שכן שתועיל טבילתו בעוד טהור לטהרו אם יטמא אחר הטבילה.

מדברי חכמים ברישא יש להוכיח שלדעת רבי אליעזר אין הנדרים חלים כלל - שהרי טענו שלדבריו יש ללמוד בקל וחומר שתהא טבילת אדם טהור במקוה מצילה אותו מלקבל טומאה, כשם שבנדריים מועילה ההפרה שלא יחול הנדר. ומדבריהם בסיפא משמע שלדעתו הנדרים חלים ובטלים - שהרי טענו שלדבריו יש ללמוד בקל וחומר שתועיל טבילת כלים טהורים שיטהרו

מכתב עוז משרי התורה

מרנן ורבנן שליט"א

אשרינו מה טוב חלקינו שאנו משכימים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בקביעות עיתים לסדרי ושיעורי תורה. וכבר אמרו חז"ל שתחילת כניסתו של אדם לדין והשאלה הראשונה שנשאל בפני בית דין של מעלה היא 'קבעת עיתים לתורה' (עין תוס' סנהדרין ז'. דמיירי במי שעוסק במשא ומתן), וחובת קביעת עיתים לתלמוד תורה מעיקר חובת תלמוד תורה היא, עד שנסתפק בכרכי יוסף (יו"ד סי' רמ"ו, הובא בפ"ת שם) אם הלומד בישיבה בעת קבוע ומקבל פרס אם יוצא ידי חובתו בזה. על כן בואו ונחזיק טובה לקובעים עיתים לעמל התורה בקביעות העיתים והספק הלימוד דבר יום ביומו, ובפרט לומדי הדף היומי הי"ו העומדים על המשמר יום אחר יום ודף אחר דף בלא הפסק, שבוודאי מתקיימת בידם מצוות קביעת עיתים כהלכתה.

והנה, עיקר מצוות תלמוד תורה נדרשת מקרא ד'ושגנתם לבניך' הוא שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך, כלומר בהירים וברורים, ואין חילוק בין סוגי הלימוד או הלומדים, בין בלימוד עיון ובין בבקיאות, בין תלמיד ישיבה ובין בעל הבית העושה תורתו קבע ומשתתף בסדר לימוד הדף היומי, כולם שווים לטובה בחובת ההבנה והשינון וידיעת התורה שהיא מעיקרי חובת מצות תלמוד תורה כמבואר בספר המצוות להרמב"ם ז"ל (מ"ע יא).

וחובה זו לחדד ולהבהיר לימודו היא חלק מעצם הלימוד שקודם החזרה, דבלא הבהירות חסר בעצם מצוות ת"ת, והוא זולת מה שהוזהרנו לחזור על הלימוד תדיר משום הלאו דשכחת התורה וכמבואר במשנה (אבות פ"ג).

ודבר ברור הוא שמצוה על כל אחד ואחד להשתדל מה שביכולתו לחדד לימודו על אתר שידע מה שלמד ועי"ז יהא ביכולתו גם לחזור על לימודו לאחר זמן. על כן בואו ונחזיק טובה וברכה לכל המשתתפים בתכנית השינון 'סיכומי הדף היומי' המרביט הידוד והזרה על לימודם דבר יום ביומו, בסיכומי הסוגיות בתמצית ובבהירות לחזק התורה ונמצא תלמודם מתקיים בידם ומצוות תלמוד תורה שלמה.

יהא רעווא מן שמיא שירבו פעלים לתורה ויראו ברכה בעמלם להרבות תורה בישראל, וזכות התורה תעמוד לכל המחזיקים בזה כברכות האמורות לעמלי התורה ולכל אשר להם, ותורה מגנא ומצלא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה לטוב להם כל הימים.

הכו"ח לכבוד התורה ועמליה

י"ג אב תשע"ה
ב"ר אברהם גאסט
ב"ר משה גאסט
ב"ר צבי גאסט

אחר שיטמאו. והיינו מפני שחכמים הסתפקו בדעתו, ולכן הקשו לו על שני הצדדים, שאם סובר שמכח הקל וחומר אין הנדרים חלים כלל - קשה ממקוה, ואם סובר שהם חלים ומתבטלים - קשה מטבילת כלים.

שנינו בברייתא שרבי אליעזר הוכיח כדבריו, שלמדים קל וחומר ממה שחל למה שעדיין לא חל מטהרת זרעים - שהדין הוא שזרעים הזרועים בקרקע אינם מקבלים טומאה, והמקור לכך הוא מקל וחומר - מה זרעים טמאים כיון שזרען בקרקע טהורים, שנאמר 'על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא', כל שכן שהזרועים ועומדים אינם נטמאים. וא"כ כן יש ללמוד לענין נדרים שאם מועילה הפרה לאחר שחל הנדר, כל שכן שתועיל קודם שחל. והוכיחה הגמרא מדמיון זה, שכשם שאין הזרעים הזרועים ועומדים נטמאים כלל, כך בנדרים לדעת רבי אליעזר אין הנדרים חלים כלל ע"י ההפרה הקודמת להם.

דף ע"ז ע"ב

גם חכמים דורשים קל וחומר כעין זה שדרש רבי אליעזר, שהדין שאין אדם מוכר בתו לאמה כשהיא נערה נלמד מקל וחומר - מה מכרה כשהיא קטנה יוצאת בסימנים, כל שכן שאין יכול למכור זו שאינה מכורה שהביאה סימנים. [אך מדין זרעים הנ"ל (סוף ע"א) אין להוכיח שדרשו ק"ו כזה - א. אפשר שבאמת חולקים וסוברים שזרועים ועומדים מקבלים טומאה. ב. אפשר שסוברים שלזרועים ועומדים אין צריך קל וחומר, אלא נלמדים מגוף הפסוק 'על כל זרע זרוע וגו']. ומה שחלקו על רבי אליעזר היינו מכח דרשת הפסוק 'אשה יקימנו ואשה יפרנו' - את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר ואת שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר. [ומה שהקשו עליו ממקוה וטבילת כלים, לא היתה כוונתם להוכיח שאין לדרוש כלל קל וחומר כזה, אלא הוכיחו, שכשם שבמקוה דורשים הפסוקים להוציא מהקל וחומר, כך גם בנדרים יש לדרוש מהפסוקים להוציא מהקל וחומר].

זמן הפרת נדרים: לתנא במשנה ות"ק בברייתא - כל אותו היום עד שתחשך, בין לקולא - שאם נדרה בתחילת הערב, יש לו כל הערב והיום שלאחריו, בין לחומרא - אם נדרה בסוף היום, שנאמר 'ביום שמעו', והאמור 'מיום אל יום' בא ללמד שלא רק ביום מפר אלא גם בלילה. וכן הלכה. לרבי יוסי ב"ר יהודה ורבי אלעזר ב"ר שמעון - הפרת נדרים מעת לעת משעת שמעו, שנאמר 'מיום אל יום', ו'ביום שמעו' מלמד שלא נטעה ש'מיום אל יום' היינו עד יום כיוצא בו בשבוע הבא.

יום ראשון פרשת ראה - כ"ד אב תשע"ה

דף ע"ז ע"א

הפרת נדרים בשבת שלא לצורך השבת: למשנתנו שמפירים נדרים רק בו ביום עד שתחשך - מפירים, כיון שאחר השבת אינו יכול להפר [וכן הלכה]. לסוברים שמפר מעת לעת - כיון שאפשר להפר אחר השבת לא יפר בשבת.

אין נשאלין לנדרים בשבת אלא כשהן צורך השבת, ואז

נשאלין אפילו היה פנאי לשאול עליהן מבעוד יום.

שאלת נדרים בשבת לצורך השבת: סבר רב יוסף לומר דווקא ביחיד מומחה, ולא בג' הדיוטות - שדומה לדין ואין דנים בשבת, לאביי מותר גם בג' הדיוטות, כיון שמתירים בעומד ובקרובים ובלילה יש היכר שאינו דומה לדין.

דף ע"ז ע"ב

עמידה בהתרת נדרים - לסוברים שפותחים בחרטה ואין צריך עיון מתיר אפילו מעומד, לסוברים שאין פותחים בחרטה וצריך למצוא פתח לנדר - כיון שצריך עיון ישב. [להלכה שפותחים בחרטה - לרשב"א אין צריך לישוב אפילו אינו מתחרט וצריך למצוא פתח, לר"ן כשאינו מתחרט צריך לישוב].

בארץ ישראל אחר שהתירו החכמים נדרו של בנו של רב הונא בר אבין, אמרו לו: לך ובקש רחמים על נפשך על שחטאת, שהנודר חוטא הוא אע"פ שהוא מקיימו.

אשה שנדרה ואמר לה בעלה: 'כל הנדרים שתדורי אי אפשי שתדורי', או 'אין רצוני שתהא נודרת מכאן ואילך', אף שמשמע שנוח לו במה שנדרה עד כעת - אין זו הקמה, ועדיין יכול להפר באותו היום. אבל אם אמר 'פה עשית שנדרת', או 'אין כמותך', או 'אם לא נדרת מדירך אני' - הרי זה קיום. שהקמה חלה גם בלשון רמז [שהרי מועילה אפילו בלב]. ויש גורסים: שהאומר לה על נדרים שנדרה 'אי אפשי שתדורי' או 'אין זה נדר' - אין זו הפרה, שאין הפרה אלא בלשון מפורש [כשם שלא חלה הפרה בלב לחוד], אבל להקמה אין צריך לשון מפורש, ולכן מועילה גם בלשונות הנ"ל.

לא יאמר לאשתו בשבת 'מופר ליכי' או 'בטיל' כדרך שאומר לה בחול, שצריך לשנות מדרכו בחול, אלא אומר לה 'טלי ואכלי' 'טלי ושתי', ומבטל בלבו, ששניהם יחדיו מועילים כהפרה גמורה.

לבית שמאי רק בשבת מועיל ביטול הנדר בלבו יחד עם אמירת 'טלי', אך בחול מוציא בשפתיו, לבית הלל גם בחול מועיל ביטול בלב עם אמירת 'טלי'.

בעל מפר - כאמור 'אשה יפרנו', דהיינו מכאן ואילך, חכם מתיר - כאמור 'לא יחל דברו', ודרשו אבל אחרים מחילים - עושים אותו חולין שבהם שייך לשון התרה, שעוקרו ומתירו מעיקרא.

חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם - לא אמר כלום, שנאמר 'זה הדבר' - חכם מתיר ואין בעל מתיר, בעל מפר ואין חכם מפר. [לשון 'אין כאן נדר' אין כאן שבועה' - הוא לשון התרה ולא הפרה].

יום שני פרשת ראה - כ"ה אב תשע"ה

דף ע"ח

נאמר 'זה הדבר' בפרשת נדרים ובשחוטי חוץ - לבית הלל באו לגזירה שוה, נאמר בשחוטי חוץ 'דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל ישראל' שכולן שוין בהן - אף נדרים נתרים על ידי ג' הדיוטות שכשמסבירים להם מבינים. [ואף שבשחוטי חוץ כולן שוין ואף אלו שאינם מבינים כלל - מסתבר שלהתרת נדרים אין מועיל אם

בעל שאמר: יודע אני שנדרים שנדרה אשתי הם נדרים אך לא ידעתי שבעל יכול להפר נדרי אשתו - יפר ביום שנודע לו שיכול להפר, שהוא 'יום שמעו'. אמר: יודע אני שיכול בעל להפר אך לא ידעתי שזה מן הנדרים שהבעל מפר - לרבי מאיר לא יפר, ש'יום שמעו' הוא היום שיודע שיכול להפר נדרי אשתו, לחכמים יפר, שכיון שלא ידע שיכול להפר נדר זה לא נחשב יום שמיעה.

הדרן עלך נערה המאורסה

דף ע"ט ע"ב

פרק אחד עשר - ואלו נדרים

בעל ואב מפירים נדרי עינוי נפש - שנאמר 'לענות נפש'. וכן נדרים שבינו לבינה - שנאמר 'בין איש לאשתו בין אב לבתו'.

נדרי עינוי נפש: לחכמים - אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט, לרבי יוסי - אלו אינם עינוי נפש [אלא דברים שבינו לבינה], ועינוי נפש היינו - קונם פירות עולם עלי, אבל פירות מדינה מסוימת או של חנווני מסוים, כיון שיכול להביא לה ממקום אחר אין זה עינוי נפש, אך אם חנווני זה מקיפו וכשאין לה מעות לא יוכל להביא לה ממקום אחר - הרי זה עינוי נפש ויכול להפר. [וכן אם נדרה מפירות מדינתה יפר אף שמוותרת בפירות מדינות אחרות, שלא גרע מחנווני המקיפו].

בנדרי עינוי נפש מועילה הפרתו אפילו אם יגרשה ותנשא לאחרים, אבל הפרת נדרים בינו לבינה, כשמגרשה ונשאת לאחרים מתבטלת הפרתו, אבל כל זמן שלא נשאת לאחרים ויכולה לחזור ולהנשא לו, עדיין קיימת הפרתו.

יום רביעי פרשת ראה - כ"ז אב תשע"ה

דף פ' ע"א

ביאור המשנה שלת"ק 'אם ארחץ' ו'אם לא ארחץ' אם אתקשט' ו'אם לא אתקשט' הן נדרי עינוי נפש, ולרבי יוסי אינן עינוי נפש

להזהא אמינא: גם לת"ק אין במניעת רחיצה משום עינוי נפש [מדלא נקט שאסרה על עצמה רחיצה, אלא נקט רחיצה לתנאי], ו'אם ארחץ' היינו שאסרה פירות העולם עליה אם תרחץ. והקשו: למה יפר, לא תרחץ ולא תאסר. [שאינן לאסרה מעתה - שמא תרחץ ותאסר, שהרי לא אמרה שתאסר מ'היום', וא"כ הנדר חל רק אחר שתרחץ. ואף חכמים החולקים על ר' נתן וסוברים שאפשר להתיר נדר אף קודם שנתקיים התנאי, מודים שאם תלתה נדרה בדבר שאינו לא מעינוי נפש ולא מדברים שבינו לבינה והוא דבר שאפשר לה לעמוד בו - אינו מפר קודם שחל]. ואם הטעם הוא שיש לחשוש שתרחץ ותאסר, קשה מדוע חלק רבי יוסי בלשון 'אין זה עינוי נפש', והלא מודה שאיסור מפירות העולם נחשב לעינוי. ואם כוונתו לחלוק שאין לחשוש שתרחץ ותאסר, היה לו לומר 'אין יכול להפר משום נדרי עינוי

אינם מבינים]. ו'ראשי המטות' האמור בנדרים היינו שגם יחיד מומחה יכול להתיר. [ומכח זה למדים שבהדיוטות אין די באחד, וכיון שבאחד לא די מעמידים הגזירה שוה בג' כעין ב"ד]. וכן למדים שחוטי חוץ מנדרים - שנשאלים על ההקדש, ואם הקדיש בהמה ושחטה בחוץ ואח"כ נשאל עליה, פטור, שהחכם עוקר ההקדש מעיקרו כשם שעוקר הנדר.

בית שמאי אין דורשים הגזירה שוה 'זה הדבר' - שסוברים שאין שאלה בהקדש [שהלא אמרו שהקדש חל גם בטעות, וא"כ לא שייך התרה], ולשיטתם 'זה הדבר' האמור בנדרים בא ללמד שחכם מתיר ואינו מפר, ובעל מפר ואינו מתיר. [וגם בית הלל מודים לדרשה זו, אלא שדורשים גם גזירה שוה, שבשחוטי חוץ 'זה הדבר' מיותר, והרי זה מופנה מצד אחד]. ו'זה הדבר' האמור בשחוטי חוץ מלמד שעל שחיטת חוץ חייב ולא על מליקת חוץ. [ובית הלל למדים זאת מ'אשר ישחט'].

מועדי ה' צריכין קידוש בית דין, שנאמר 'אשר תקראו אותם במועד', ודורשים 'אותם' - אתם, היינו שב"ד מומחים צריכים לקדש ראשי חדשים כדי לעשות המועדות בזמנן. [ש'תקראו' נאמר למשה ואהרן, שצריכים שני מומחים כמותם, ואין ב"ד שקול ולכן צריכים ג'], ו'אלה' ממעט ששבת בראשית האמורה אצל מועדות אין צריכה קידוש, שאין ב"ד צריכים לקדש יום ראשון בשבוע כדי לעשות יום השביעי שבת. וכן ממעט שלהתרת נדרים האמורה אצל מועדות אין צריכים ב"ד מומחים, אלא די בג' הדיוטות, ו'ראשי המטות' היינו שגם יחיד מומחה מתיר. [הר"ן רוצה להוכיח מכאן שצריך דיין סמוך כמו ב"ד המקדשים את החודש, לרמב"ם: רב מובהק אפילו אינו סמוך. למסקנת הר"ן: רב היותר מובהק בדורו, בדומה ל'ראשי המטות'].

יום שלישי פרשת ראה - כ"ו אב תשע"ה

דף ע"ט ע"א

השותק כדי להקניט אשתו, שתהא סבורה שדעתו לקיים נדריה, ודעתו להפר לה לאחר מכן - לר' חנינא מפר אפילו מכאן עד י' ימים. ופרכו דבריו מבריינתא, שדרשה האמור ג' פעמים בתורה שאם שתק ביום שמעו קמו נדריה - א' לשותק סתם, ב' לשותק על מנת לקיים שקיימו בלבד, ג' לשותק על מנת למיקט.

חומר בהקם מהפר - ששתיקה בכל יום שמעו מקיימת, וכן קיום בלב מקיימת הנדר [לאלתר אפילו באמצע יום השמיעה, ושוב אינו יכול להפר, והמקור לכך הוא משתיקה כל יום שמעו שמקיימת הנדר, אלא שנתנה לו תורה שהות כל היום שיוכל עדיין להפר כל שלא קיים בלבד], משא"כ בהפרה. וחומר בהפרה מקיום - שנשאלים על ההקם ושוב יכול להפר בו ביום, ואין נשאלין על ההפר. ושניהם שוים - שאם קיים אינו יכול להפר, ואם הפר אינו יכול לקיים.

מפירים נדרים בשבת אפילו כשאינם לצורך השבת, לפי שאחר שחשכה אינו יכול להפר, אע"פ שאם לא היה יכול להפר אין השתיקה מורה על רצונו בנדר, אעפ"כ שתיקה מקיימת.

נפש'.

שלב ב': מדובר באמרה 'קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ פעם אחת', שאמנם מניעת רחיצה ראשונה אין בה עינוי נפש, אעפ"כ יכול להפר, כיון שאם תרחץ תאסר ברחיצה עולמית והרי זה עינוי נפש. ולרבי יוסי גם רחיצה עולמית אין בה משום עינוי נפש. הגמרא מקשה: משמע מלשון רבי יוסי שחולק רק משום שסובר שמניעת רחיצה אין בה עינוי נפש, אבל אם הנדר עצמו יש בו עינוי נפש, כגון שאמרה שיאסרו פירות עולם עליה אם תרחץ - יפר, וקשה: לא תרחץ ולא תאסר בפירות עולם.

שלב ג': לת"ק אף מניעת רחיצה יום אחד יש בה עינוי נפש, ומדובר באמרה 'הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום', ולרבי יוסי אינו מפר, משום שאפילו רחיצה עולמית אין בה עינוי נפש. [אך יכול להפר משום 'בינו לבינה', אבל מניעת רחיצה יום אחד - אין בה לא עינוי נפש, ולא משום 'בינו לבינה']. והקשו: כיצד נפרש המשך המשנה - 'אם לא ארחץ', שאי אפשר לפרש על דרך 'אם ארחץ' - שאמרה 'תאסר הנאת רחיצה לעולם עלי אם לא ארחץ היום', שמדוע יפר, תרחץ ולא תאסר. ואם נפרש שאסרה הנאת רחיצה עליה לעולם אם לא תרחץ במי משרה, עדיין קשה כיצד נפרש 'אם לא אתקשט', שאין לפרש 'אם לא אתקשט בנפט', שאין זה קישוט אלא לכלוך.

דף פ"א ע"ב

למסקנא ד' הלשונות שבמשנה מתפרשים כך: 'הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום' [אמנם הר"ן כתב שאין צריך לפרש שאמרה 'היום'], 'שבועה שלא ארחץ', 'הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט היום', 'שבועה שלא אתקשט'. חכמים סברו שמניעת רחיצה וקישוט יש בה עינוי נפש, ורבי יוסי סבר שאין בה עינוי נפש. [ולא קשה מדוע לא אמר 'תנאי זה אין בו עינוי נפש' - כיון שנקט ת"ק גם לשון שבועה בלא תנאי. ונקט התנאי שתי הלשונות: לשון קונם בתנאי - שאף שעדיין לא חל הנדר, לדעת חכמים יכול להפר, בשבועה - שאף שכבר חל האיסור, לדעת רבי יוסי אינו מפר. להלכה: לר"ן - הלכה כחכמים שמניעת רחיצה וקישוט יש בה עינוי נפש, ומפר גם לאחרים. לרמב"ם - הלכה כרבי יוסי, ולהלן (דף פ"א) יבואר אם מפר לעצמו משום 'בינו לבינה'].

רחיצה אין חייבין עליה כרת ביום הכיפורים, שנאמר 'תענו את נפשותיכם' - עינוי שניכר בו ביום, ומניעת רחיצה העינוי לאחר זמן, אמנם לענין נדרים נחשבת מניעת רחיצה עינוי נפש (לחכמים) שנאמר 'לענות נפש' - נדר המביא לידי עינוי נפש.

מעייין של בני העיר שאינו מספיק לשתייתם ולשתיית בני עיר אחרת - חיייהם קודמים לחיי אחרים, שנאמר 'וחי אחיך עמך', וכן שתיית בהמתן קודמת לשתיית בהמת אחרים, וכן כביסתן קודמת לכביסת אחרים. חיי אחרים וכביסת בני העיר - לת"ק חיי אחרים קודמים [ואין זה סותר שיטתו לענין נדרים שמניעת רחיצה היא עינוי נפש: א. רק מניעת רחיצת הגוף היא עינוי,

אך לא מניעת כיבוס בגדים. ב. גם מניעת כביסה יש בה עינוי כמו מניעת רחיצה, אך אעפ"כ חיי אחרים קודמים לכך]. לרבי יוסי - כביסתם קודמת, שלבישת בגדים מזהמים מביאה לשעמום ותמהון לב.

זוהמת הראש כשאינו מסרקו - מביאה לסימוי עינים, זוהמת הבגדים - מביאה לשעמום ותמהון לב, זוהמת הגוף - מביאה שחין ואבעבועות.

לרבי יוסי מניעת כביסה גרע ממניעת רחיצה - שלשחין הבא מניעת רחיצה יש רפואה, ולא לשעמום הבא ממניעת כביסה.

יום חמישי פרשת ראה - כ"ח אב תשע"ה

דף פ"א ע"א

שלחו מארץ ישראל לבבל ג' אזהרות: בתכבוסת ורחיצה, ובלימוד תורה בחבורה - שמחדדים זה את זה, ובבני עניים ללמדם תורה - שמהן תצא תורה.

על פי רוב אין בניהם של ת"ח בני תורה - לרב יוסף: שלא יאמרו ירושה היא להם. לרב ששת בריה דרב אידי: שלא יתגאו על הציבור. למר זוטרא: מחמת שמתגאים על הציבור. לרב אשי: מחמת שהם קורים לבני אדם 'חמורים'. לרבינא: מפני שאין מברכים על התורה תחילה.

'על מה אבדה ארץ' - דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו - על שלא בירכו בתורה תחילה, שלא עסקו בה לשמה ולכן לא הייתה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה.

'ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם' - רבי יוסי דרש 'חיתם' - כביסה, שהיא צורך החיים, שאין לומר שהכוונה ל'חיות' - שחיה בכלל בהמה ונכללים ב'לבהמתם'.

דף פ"א ע"ב

מניעת רחיצה וקישוט אם יכול להפר לרבי יוסי משום 'בינו לבינה' - לרבי אדא בר אהבה מפר, שהבעל מקפיד על כך, וסייעה הגמרא לדבריו מברייתא. לרב הונא אינו מפר.

דברים שיש בהן עינוי נפש - מפר בין אם הוא בינו לבינה ובין בינה לבין אחרים, אין בהן עינוי נפש: אם הן בינו לבינה - מפר, בינה לבין אחרים - אינו מפר. קונם פירות עלי - יש בו עינוי נפש, ולכן מפר בין אם אסרה פירות בעלה (שיש בזה משום בינו לבינה), ובין אם אסרה פירות אחרים. קונם שאיני עושה לפי אבא, לפי אחיך, לפי אחי - אינו יכול להפר, וכן שלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך [אם הכניסה לו ד' שפחות, שאין משועבדת לכך]. שלא אכחול ואפקוס - יפר, לרבי יוסי משום בינו לבינה, ולחכמים משום עינוי נפש. שלא אציע מטתך, שלא אמזוג לך הכוס, שלא ארחוץ פניך ידיך ורגליך - אין צריך להפר, שמשועבדת לו לכך [אפילו הכניסה לו ד' שפחות], לרבן גמליאל - אף שהנדר לא חל, יפר מדרבנן, שלא תקל בנדרים ותעבור על בל יחל.

אמרה לבעלה: 'הנאת תשמישי עליך' - כיון שמשועבדת

בתרא - רב אסי הסתפק בזה, ופשט לו רבי יוחנן שמפר רק למתענה).

שבת קודש פרשת ראה - ל"א תשע"ה

דף פ"ג ע"א

האשה שנדרה בניזיר והפר לה בעלה, והיא לא ידעה ושתתה יין ונטמאה למתים - אינה לוקה. ואף לחרצן וזג שאין בהם משום עינוי מועילה הפרתו, ואף לשיטת רבי יוחנן שאם נדרה נדר שחלקו יש בו עינוי וחלקו אין בו עינוי מפר רק החלק שיש בו עינוי - כיון שאין נזירות לחצאין, כשאמרה תורה 'פרנו' משמע כל הנזירות.

אין קרבן לחצי נזירות - שאם הפר לה בעל באמצע ימי נזירותה ונתבטלו הימים הבאים, אינה מביאה קרבן עבור מקצת מנין נזירות שמנתה כבר, אבל אם נטמאה ואח"כ הפר לה מביאה חטאת עוף, כיון שהוא קרבן קל שבא גם על ספק ואינו נאכל, מביאתו גם על חצי נזירות.

דף פ"ג ע"ב

האשה שנדרה בניזיר ונטמאת ואח"כ הפר לה בעלה, אינה לוקה, שמועילה הפרתו גם מלטמאות למתים, שיש במניעתה עינוי נפש, שמי שמספיד וכוכה וקובר אחרים, גם לו יעשו כן, וכאמור 'החיי יתן אל לבו'. [מה שלא אמרו שמועילה ההפרה מחמת שאין נזירות לחצאין: א. איסור הטומאה אינו תלוי בנזירות, שהרי נזיר שמשון מותר להטמאות. ב. רצו לומר האמת שיש בזה עינוי נפש, ונפק"מ שאם נדרה שלא תלך לבית האבל, מפר לה].

קונם מה שאני נהנית מן הבריות - לרבי יוסי אינו יכול להפר, ויכולה היא ליהנות מלקט שכחה ופאה, שכיון שנאמר בהם 'תעזוב' מיותר, ולא נאמרה בהם 'נתינה', אין לבעלים בהן טובת הנאה, וממילא אינה נהנית מהם.

הטעם שאין זה עינוי נפש באסרה הנאה מן הבריות: לעולא ורב נחמן - בעל אינו בכלל בריות, וכיון שיכולה להנות מבעלה [אף מה שלוקח מאחרים - שאינה נהנת מאחרים אלא משל בעל] אין זה עינוי נפש. לרבא - בעל בכלל בריות, אלא אין זה עינוי נפש כיון שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה. [ומה שאמרו שאם אסרה עצמה מחנווני המקיפו בלבד הרי זה עינוי נפש - היינו בנדרה בימות הגשמים, שאז אין מצויים מתנות עניים].

מה ששנינו שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה - לרבא: נשנה כטעם מדוע אין זה עינוי נפש - כיון שיכולה ליהנות מאלו. לעולא: אמנם הטעם הוא משום שיכולה ליהנות מבעלה, אלא הוסיף התנא, שאף אם הבעל עני עדיין יכולה ליהנות ממתנות עניים. [אך אילו הייתה אסורה מבעלה הרי זה עינוי נפש אף שמותרת באלו, שלא גרע מאסרה עצמה מחנווני המקיפו]. לרב נחמן: כוונת התנא, שאם נתגרשה נאסרת גם בהנאה מבעלה שגירשה, ומותרת רק בלקט שכחה ופאה. [שלדעת הבבלי בלשון בני אדם נכללים כל אלו שיהיו בכלל זה, אף שבשעת הנדר לא היו בכלל. אמנם לדעת הירושלמי תלוי הדבר במחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא (להלן פ"ט) אם הולכים אחר שעת אמירת הנדר או אחר שעת חלותו].

לו אין הנדר חל וכופה ומשמשותו, 'הנאת תשמישך עלי' יפר, שאין מאכילים את האדם דבר האסור לו.

'לא יחל דברו' - לרבן גמליאל אפילו אינו נדר גמור אלא דבור בעלמא, כגון שנדרה מדבר שמשועבדת לבעלה, צריכה הפרה מדרבנן [והסמיכוהו על פסוק זה], שלא תנהג קלות ראש בנדרים גמורים. וכן דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור הרי הם להם כדברים אסורים ואסור לנהוג בפניהם היתר. [ולכן אם נהג אדם שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בזמן מיוחד, ורוצה לשתות יין או לאכול בשר באותו הזמן, צריך היתר].

'לא יחל דברו' - אין חכם מתיר נדרי עצמו. [וכן נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ואינם עינוי נפש. אמר: קונם הנאתי על בני עירי - אינו נשאל לזקן מבני העיר, הנאת בני עירי עלי - נשאל לזקן מבני העיר].

יום שישי פרשת ראה - כ"ט אב תשע"ה

דף פ"ב ע"א

הדירה עצמה מהנאת תה"מ שלרבי יוסי היינו בינו לבינה, איבעיא אם חכמים חולקים וסוברים שעינוי נפש הוא, ומועילה הפרתו גם לאחרים, או שמודים לרבי יוסי ורק בינו לבינה הוא, ומפר רק לעצמו. [להלכה: לר"ן לא נפשטה האיבעיא ולחומרא, וחולק על הסוברים שנפשטה לקולא שמפר גם לאחרים].

מה ששנינו במשנה: 'אמר רבי יוסי אין אלו נדרי נפש', וחוזר ומסיים 'דברי רבי יוסי' בא ללמד שכל המשניות בפרק זה הם שיטת רבי יוסי, ולכן גם מה ששנינו 'נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשותו' שמשמע שהוא רק בינו לבינה ולכן מפר רק חלקו, אין ראייה שלדעת חכמים אינו עינוי נפש, שהמשנה כשיטת רבי יוסי.

כל נדרי עינוי נפש בעל מפר לאשתו, אסרה עצמה ליהנות מאדם אחד - לחכמים הוא עינוי נפש, ולרבי יוסי אינו עינוי נפש. אסרה אחר מלהנות ממנה - לכו"ע אינו עינוי נפש.

אסרה על עצמה 'פירות מדינה זו' או 'פירות חנוני זה' - לחכמים יכול להפר, שיש בו עינוי נפש אף שיכולה ליהנות ממקום אחר, ומה ששנינו במשנה שאינו יכול להפר היינו משום שכל המשניות בפרקנו הם שיטת רבי יוסי, ולרבי יוסי אינו עינוי נפש אלא כשאינה יכולה ליהנות משום מקום.

דף פ"ב ע"ב

נדרה משתי ככרות ואחד יש בו משום עינוי והשני לא - לרב יהודה אמר שמואל: מתוך שמפר למתענה מפר לשאינו מתענה [ואף אם הפר סתם מותרת בשתייהם]. ש'אשה יפרנו' משמע כל הנדר, ואם יפר רק מקצתו אף החלק שהפר אינו מופר שאין הפרה לחצאין, וממילא מפר כולו כיון שיש בחלקו עינוי נפש. [אמנם היינו רק בנדרי עינוי נפש שמפר מחמת עינוי שלה, אבל נדרים שמפר משום בינו לבינה, שההפרה היא מחמת קפידתו - מפר רק מה שנוגע לו]. לרבי יוחנן - מפר רק למתענה, ואף שאין הפרה לחצאין, די בכך שמפר מה שיכול להפר - החלק שיש בו עינוי נפש. (ללישנא

דף פ"ד ע"א

מה ששינו באומרת 'נטולה אני מן היהודים', יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים, הרי שגם הבעל הוא בכלל הנדר, היינו גם לסובר שב'איני נהנה מן הבריות' אין הבעל בכלל - שכאן מוכח שנתכוונה לאסור את עצמה מבעלה, שהרי רק הוא מותר לה.

שינו במשנה שהנודרת מן הבריות יכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה, ומשמע שבמעשר עני אסורה, ובברייתא שינו שמותרת גם בזה

לרב יוסף: תנא דברייתא הוא רבי אליעזר, הסובר שאין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי, והיינו משום שסובר שאין מעשר עני טובל [שאינן תערובתו חמור מהוא עצמו שמותר לכל], ולכן גם אין טובת הנאה במעשר עני, וממילא אם נוטלת המעשר אינה נהנית משל אחרים. ומשנתנו כדעת חכמים הסוברים שגם בדמאי קורא שם ואין צריך להפריש, שהוא טובל [כנדרש מהפסוק 'לא תוכל לאכול בשעריך'], וכיון שטובל טובת הנאה שלו, ואסורה ליהנות מכך. לאביי: לכו"ע מעשר עני טובל, אלא רבי אליעזר סובר שלא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני, כיון שיכול להפקיר נכסיו ולהיות עני וליטול המעשר עצמו, ושוב יחזור ויזכה בנכסיו, ולחכמים נחשדו, שירא להפקיר נכסיו, שמא יזכו בהם אחרים.

לרבא: משנתנו במעשר עני המתחלק בתוך הבית [היינו בימות הגשמים], שטובת הנאה שלו ואסורה ליהנות, ובברייתא במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות [היינו בימות החמה], שאין טובת הנאה שלו, ומותרת בו כמו בלקט שכחה ופאה.

יום שני פרשת שופטים - ב' אלול תשע"ה

דף פ"ה ע"א

הגונב טבלו של חבריו ואכלו - לרבי: משלם לו דמי טבלו, לרבי יוסי ב"ר יהודה: משלם לו רק דמי חולין שבו, ולא דמי תרומות ומעשרות שיש בהן. וטעמם: לרב הושעיא - לרבי, טובת הנאה שיש לבעלים בתרומות ומעשרות ממון היא [ואמנם אינו משלם כל דמי התרו"מ, אלא את חלק הטובת הנאה שבהם], ולרבי יוסי ב"ר יהודה, טובת הנאה אינה ממון. הגמרא דוחה - אפשר שלכו"ע טובת הנאה אינה ממון, וטעמו של רבי שקנסו לגנב. ואפשר שלכו"ע היא ממון, וטעמו של רבי יוסי ב"ר יוסי שקנסו לבעלים על שהשהו טבל שאינו מתוקן.

שינו ברישא של המשנה: 'קונם כהנים לויים נהנים לי, יטלו על כרחו' - משמע שטובת הנאה אינה ממון, ובסיפא שינו: 'כהנים ולויים אלו, יטלו אחרים' - משמע טובת הנאה ממון. לרב הושעיא: רישא רבי יוסי ב"ר יהודה, הסובר שטובת הנאה אינה ממון כנ"ל, וסיפא רבי, הסובר שטובת הנאה ממון. לרבא: טובת הנאה ממון, וברישא כיון שאין תרומה ראויה אלא לכהנים, ואסרה על כולם, הפקיר טובת הנאה שיש לו בה, וממילא מותרים בה. [וכן האוסר נכסיו על עצמו, יכולים אחרים ליטלם בעל כרחו, שהם כהפקר, ואף שיכול להשאל על נדרו -

לרשב"א: אין חוששים לכך, ואמנם אם נשאל על נדרו אחר שזכו בהן אחרים צריכים להחזירם לו, לר"ן: כיון שזכה בהם בשעה שהיו כהפקר, גם אם שאל על נדרו אין מועילה השאלה להפקיע קנינו שקנה מן ההפקר].

קונם מה שאני עושה לאבא, אביך, אחי אחיך - אין הבעל יכול להפר, שאין אלו נדרי עינוי נפש, ולא בינו לבינה.

קונם מה שאני עושה לפיך - לת"ק: אין הבעל צריך להפר, שאין הקונם חל כיון שמשועבדת לו, בין למעשה ידיה ובין להעדפה. לרבי עקיבא: יפר, שמא תעדיף, ואינה משועבדת לו להעדפה [ויכול להפר - שהוא בינו לבינה]. לרבי יוחנן בן נורי: משום העדפה א"צ להפר, שמשועבדת לו, אך צריך להפר שמא יגרשנה, ואז יחול הנדר, ותהיה אסורה לחזור לו, שאי אפשר ליזהר שלא ליהנות ממנה. [ולת"ק - אין הנדר חל כשיגרשה, שלא בא לעולם בשעת הנדר, או סובר שאכן אז יחול הנדר, אך ההפרה לא תועיל לו על זמן זה].

דף פ"ה ע"ב

המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי זו עושה ואוכלת. [לרב הונא - אף במעלה לה בעלה מזונות ומעשה ידיה שלו, שיכולה לבטל הקדשו ולומר איני ניזונת ואיני עושה. לחולקים על רב הונא - מדובר באינו מעלה לה מזונות, ולכן מעשה ידיה שלה]. והמותר: לרבי מאיר - הקדש, ואף שאין בעלה מעלה לה מעה כסף, ואין המותר שלו, מ"מ יורשה לאחר מיתתה, ואז חל ההקדש, שסובר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, לרבי יוחנן הסנדלר - חולין, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

שמואל פסק כרבי יוחנן בן נורי שהמקדיש מעשה ידי אשתו יפר, משום שהנדר חל אחר שיגרשה, ומשמע שפוסק שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ומאידך פסק כרבי יוחנן הסנדלר שבעל שהקדיש מעשה ידי אשתו אינו הקדש אף כשיורשה לאחר מיתתה, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ותירצו האמוראים:

רב יוסף: שאני קונם מהקדש, שהרי יכול לאסור פירות חבירו עליו אף שאין מקדיש דבר שאינו שלו, לכן יכול גם לאסור דבר שאינו בעולם בקונם. והקשה אביי: גם בקונם צריך שיהא אחד מהם ברשותו - או האדם או הפירות, אבל כאן דומה לאוסר פירות חבירו על חבירו, שמעשה ידיה אינן שלה, ועדיין לא נתגרשה. [המשך הסוגיא בדף הבא].

יום שלישי פרשת שופטים - ג' אלול תשע"ה

דף פ"ו ע"א

המשך ישוב הסתירה בדעת שמואל בדין הקדש וקונם בדבר שלא בא לעולם:

רב הונא בריה דרב יהושע: בקונם מדובר באומרת יקדשו ידי לעושיהם, שהידיים הן בעולם, ואומרת בפירוש שיקדשו לכשאתגרש. ואמר רב אילא: שדומה לאומר 'שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדש', שקדושה.

הקשה ר' ירמיה: שם בידו להקדישה עכשיו, וכאן דומה לאומר 'שדה שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדש'.

[ורב אילא סבר שאינו דומה לזה, שבמכירה, השדה והפירות יצאו לגמרי מרשותו, משא"כ באשה, גופה בידה לעולם, אלא שמזכה מעשה ידיה לבעלה בכל יום, ולכן דומה ל'שדה זו שאני מוכר'. ואף שבשדה יש מעלה שבידו כעת להקדישה, מאידך יש מעלה לאשה, שבשדה יש זמן בין שעת הקדשו לחלות ההקדש שיוצאת מרשותו לגמרי, משא"כ האשה לעולם גופה בידה. ור' ירמיה הקשה, שמא העיקר הוא האם בידו עתה להקדיש או לא. ולכן קונם האשה דומה ל'שדה זו שמכרתי'].

רב פפא: כיון שגופה בידה, דומה לאומר 'שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש'.

רב שישא בריה דרב אידי: אינו דומה לשדה הממושכנת בסתם, שבידו לפדותה [וכל שבידו לעשותו אינו נחשב מחוסר מעשה], משא"כ אשה אין בידה להתגרש מבעלה, אמנם דומה ל'שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדש', שקדושה.

רב אשי: אינו דומה למשכון לזמן, שהרי בידו לפדותה אחר עשר שנים, משא"כ אשה אין בידה להתגרש. אלא קונם דינו כקדושת הגוף שמפקיע שעבוד, ואכן חל הקונם מייד ונאסר בעלה בהנאתה, ומה שאמר רבי יוחנן בן גורי שצריך להפר 'שמא יגרשנה' ואז תאסר עליו, כוונתו, שאף אם נאמר שכל זמן שהיא תחתיו לא חל הקונם משום שהאלימו חכמים לשעבוד הבעל ועשאוהו כלוקח גמור ולא רק כשעבוד בעלמא, מ"מ יחול הקונם לאחר שיגרשה, שכיון שמעיקר הדין חל הקונם גם כעת, הרי זה כאוסרת כדבר שבא לעולם.

דף פ"ז ע"ב

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד. [לרש"י דווקא קדושת הגוף, לר"ת גם קדושת דמים].

הפרה בטעות הפרה אינה הפרה, וכגון שנדרה אשתו וסבור שנדרה בתו, נדרה בתו וסבר שנדרה אשתו, והפר - אינה הפרה, שנאמר 'יניא אותה' - דווקא. וכן אם נדרה בגזיר וסבר שנדרה בקונם, קונם וסבר שנדרה בגזיר, נדרה מתאנים וסבר שנדרה מענבים, מענבים וסבר שנדרה מתאנים, והפר - אינה הפרה. [וכן הקמה בטעות אינה הקמה, שנאמר 'כי החריש לה' - בדווקא. וכשם שאין מפר לשתי נשיו כאחת - שנאמר 'אותה', כך אינו אינו מקיים להם כאחת - שנאמר 'לה'].

יום רביעי פרשת שופטים - ד' אלול תשע"ה

דף פ"ז ע"א

קרע קריעה על המת בטעות - לא יצא ידי קריעה, שנאמר 'על שאול ועל יהונתן', לכן אם אמרו לו מת אביו וקרע, ואח"כ נמצא שהוא בנו, או שהיה אחד מז' קרוביו חולה ונתעלף, וכמדומה שמת וקרע, ורק אח"כ מת לא יצא ידי קריעה.

קריעה בטעות אינה קריעה דווקא באמרו לו בפירוש שמת אביו ובאמת מת בנו, אבל אמרו לו סתם שמת אחד מקרוביו, והוא סבור שהוא אביו וקרע עליו, ונמצא שהיה בנו - יצא.

תוך כדי דיבור כדיבור - ולכן אם קרע בטעות על אביו בשעה שמת בנו, או שקרע על חולה שנתעלף ואחר כך מת, אם בתוך כדי דיבור לקריעתו נודע לו שבנו הוא המת, או שתוך כדי דיבור מת החולה שקרע עליו - יצא ידי קריעה. וכן בהפרה או הקמה, אם הקים או הפר בחשבו שנדרה בתו ונודע שאשתו נדרה, או להיפך, או שטעה במה נדרה, אם נודעה לו האמת בתוך כדי דיבור - מועילה הפרתו או הקמתו.

אין אומרים תוך כדי דיבור כדיבור: במגדף, ובעובד עבודה זרה [שאמר לע"ז אלי אתה, וחזר בו תוכ"ד], והמקדש והמגרש שחזרו בהן תוך כדי דיבור. [לר"ן: שמה שיכול בכל מקום לחזור תוך כדי דיבור הוא משום שלא גמר בדעתו בשעת מעשה, ודעתו שיוכל לחזור בו תוך כדי דיבור, אבל בדברים אלו החמורים אין אדם עושה אלא בהסכמה גמורה. לרמב"ן בשם ר"ת: תוך כדי דיבור כדיבור תקנת חכמים היא, כדי שתלמיד הקונה מקח ופגע ברבו יוכל ליתן לו שלום, וחכמים השוו מדותיהם בכל הדברים חוץ מדברים הנ"ל].

דף פ"ז ע"ב

אמרה: קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת - לרבי ישמעאל ורבי עקיבא: קיים לתאנים - כל הנדר קיים, שנאמר 'יקימונו' - 'יקום ממנו'. הפר לתאנים - לרבי ישמעאל: אינו מופר לענבים [וללשון אחר בר"ן אף לתאנים אינו מופר], לרבי עקיבא: כולו מופר, שהוקשה הפרה להקמה. לחכמים: בהפרה רק מה שהפר הפר, וכשם שבהפרה כך, גם בהקמה רק מה שקיים קיים. [וללשון אחר: כשם שהפרה במקצת אינה הפרה כלל, כך גם הקמה במקצת אינה הקמה כלל].

אמרה: קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת - שני נדרים נפרדים הם, ולכו"ע אם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר השני [אך יכול להפר שניהם יחדיו]. אמרה: 'קונם שאני טועמת לא תאנה ולא ענבה', ולא אמרה 'שאני טועמת' מיוחד לכל אחד - לרבי שמעון הסובר בחמשה שתובעין אותו ואמר 'שבועה שאין לך בידי ולא לך' וכו' שבועה אחת היא, כיון שלא הזכיר לשון שבועה לכל אחד, גם כאן נדר אחד הוא. ולחכמים החולקים על רבי שמעון, גם כאן שני נדרים הם.

יום חמישי פרשת שופטים - ה' אלול תשע"ה

דף פ"ח ע"א

בעל שאמר: יודע אני שנדרים שנדרה אשתי הם נדרים אך לא ידעתי שבעל יכול להפר נדרי אשתו - יפר ביום שנודע לו שיכול להפר, שהוא יום שמעו.

אמר: יודע אני שיכול בעל להפר אך לא ידעתי שזה מן הנדרים שהבעל מפר - לרבי מאיר לא יפר ביום שנודע לו שיכול להפר, שמקצת ידיעה שהייתה לו ביום ששמע הנדר - שהבעל מפר נדרי אשתו - נחשבת ידיעה, והוא יום שמעו [ואז יכל להפר. ויש מפרשים שבין ביום שמעו אינו מפר - כיון שלא ידע שיש הפרה לנדר זה, ובין ביום שנודע לו - שכבר אינו 'יום שמעו']. לחכמים - יפר ביום שנודע לו שיכול להפר נדר זה, שכיון שלא

דף פ"ט ע"א

ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה - שאם אמרה 'הריני נזירה לאחר ל' יום', אע"פ שנשאת בתוך ל' יום קודם חלות הנדר, אינו יכול להפר, שזכות הפרה תלויה ביום שנדרה ולא ביום חלות הנדר, ולכן נדרה והיא ברשות הבעל, כגון שאמרה הריני נזירה לאחר ל' והפר לה בעלה, אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' יום הרי זה מופר.

נדרה ביום שנשאת ונתגרשה בו ביום, והחזירה בו ביום בנשואין - אין בעלה יכול להפר לה, שאין הבעל מיפר בקודמים. נתארסה בו ביום - אין אביה וארוסה יכולים להפר לה, שמשנשאת שוב אין לאביה רשות בה אף אחר שנתגרשה.

הריני נזירה לכשאנשא ונשאת, או הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה - לרבי ישמעאל זכות הפרת הבעל תלויה בשעת חלות הנדר, וכל שאז היא תחתיו יכול להפר, שנאמר 'ונדר אלמנה וגרושה וגו', והיינו חלות הנדר. לרבי עקיבא זכות הפרתו תלויה אם היא תחתיו בשעת אמירת הנדר, שנאמר 'כל אשר אסרה על נפשה', והיינו בשעה שאוסרת עצמה.

מה ששינינו במשנה שזכות הפרת הבעל תלויה בזמן אמירת הנדר ולא בזמן חלותו - לרב חסדא: היינו כדעת רבי עקיבא, אבל לרבי ישמעאל שהולכים אחר שעת חלות הנדר, אלמנה וגרושה שנדרה בנזירות לאחר ל' יום, ונשאת בתוך ל' יום - בעלה יכול להפר לה, ואם נדרה נזירות בהיותו תחתיו על לאחר ל' יום, ונתגרשה בתוך ל' - אינו מפר לה. לאביי: לרבי ישמעאל תלוי בשעת חלות הנדר רק כשתלתה הנדר בנשואין או בגירושין, כיון שאי אפשר שהאמירה והחלות יהיו ברשות אחד, משא"כ בדין המשנה שחלות הנדר תלוי במנין ימים, ואפשר שתהא האמירה והחלות ברשות אחד, מודה רבי ישמעאל שהולכים אחר שעת האמירה ולא אחר שעת החלות. [הלכה כרבי עקיבא].

מה ששינינו בפרק עשירי 'זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת, אביה ובעלה מפירין נדריה' - היינו שגם עם הלך האב עם שלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, אם היא נערה מאורסה, אביה עדיין מפר נדריה עם הבעל.

מה ששינינו במשנתנו 'זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה שעה אחת, אינו יכול להפר' - היינו שאם מסרה האב לשלוחי הבעל, או שמסרה שלוחי האב לשלוחי הבעל, שוב אין לאב רשות בה.

דף פ"ט ע"ב

יתומה, בוגרת, ונשאת ונתגרשה - נדריהן קיימין, שאינה ברשות אביה להפר נדריה. ופירש רבי יהודה שאפילו נשאת כשהיא קטנה יוצאת מרשות אביה. וכדי לחדד התלמידים מנה רבי יהודה תשע נערות, בכל אחת מאלו ג' אופנים.

אמרה: 'קונם שאיני נהנית לאבי ולאביך אם עושה אני על פיך', או 'איני נהנית לך אם עושה אני לאבי ולאביך' - לחכמים: כיון שאי אפשר שלא תהנה מהם או שלא תעשה להם הרי זה יכול להפר. (בסיכום דף צ' תתבאר שיטת רבי נתן בזה).

בחיוב גלות להורג בשוגג נאמר 'בלא ראות' - לרבי יהודה: היינו פרט לסומא, שאי אפשר לומר שבא לרבות סומא, שזה אפשר לדעת מהאמור 'ואשר יבא את רעהו ביער' - כל מי שיכול להכנס ליער, וגם סומא, ובהכרח 'בלא ראות' היינו מי שרואה במקום אחר ורק כאן לא ראה. לרבי מאיר - אי אפשר לומר שבא למעט סומא, שזאת אפשר ללמוד מהאמור שחיוב גלות הוא דווקא במי שהרג 'בבלי דעת', והיינו מי שיכול לדעת ורק כאן לא ידע, ולהוציא סומא שאינו יכול לידע ולכוין מקום חבירו, ובהכרח 'בלא ראות' בא לרבות סומא, שגם הוא חייב גלות אם הרג בשוגג. [שמיעוט אחר מיעוט ריבוי הוא].

המדיר חתנו מלהנות ממנו, ורוצה לתת מעות לבתו - אומר לה: 'הרי המעות האלו נתונין לך במתנה, ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן, אלא מה שאת נושאת ונותנת בפוך', ודווקא באמר שתי הלשונות אין לבעלה רשות בהן [שאז אינה זוכה רק כשנותנת בפיה, ואז אין הבעל יכול לזכות בהם. ולכן אם הקנה לה אותם לתשמיש אחר, כגון שתקנה בגד ותתכסה בו, זוכה הבעל כשמתכסה בו. וי"א שכל שיחד לו אותם לתשמיש מיוחד, כיון שלא הקנה לה לגמרי אלא לאותו דבר, אין הבעל זוכה]. אבל אמר רק 'ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן' - הבעל זוכה בהם, ולכן אסור האב ליתן לה, שמשנתנו כדעת רבי מאיר שיד אשה כיד בעלה. ואף אם הוסיף ואמר מה שתרצי עשי - אינו מועיל. [ודווקא במקנה לה מעות, אבל מזונות יכול ליתן לה ואין הבעל זוכה בהם].

דף פ"ח ע"ב

רב פסק כרבי מאיר שיד אשה כיד בעלה, ואם נתן לה אחר מתנה אף אם אמר לה על מנת שאין לבעלך רשות בה זוכה בה הבעל, ושמואל פסק כחכמים, שאין אומרים יד אשה כיד בעלה. [הנגיד רבינו שמואל הלוי בשם רב עמרם גאון ז"ל והרמב"ן פסקו כשמואל, כיון שהלכה כמותו בדינים, וגם משום שכן סוברים חכמים והלכה כרבים. ר"ת והראב"ד פסקו כרב, כיון שרב ושמואל נחלקו לענין נדרים שהם איסור, והלכה כרב באיסורים. והרמב"ם פוסק כשמואל, אך הצריך שיאמר ב' לשונות - על מנת שאין לבעלך רשות בהן, ומה שתרצי עשי, שאז אינו קנוי לה לכל דבר אלא למה שתרצה, ואין בעלה זוכה בה].

עירוב המתיר לבני החצרות לטלטל במבוי, נעשה על ידי שמניח באחד מבתי המבוי חבית של יין שכל בני המבוי שותפים בה, ואז נעשה המבוי רשות אחת לכולם, ומזכה החבית לכל אחד מבני המבוי על ידי בנו ובתו הגדולים או עבדו ושפחתו העבריים, אך לא ע"י בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנעניים - שידם כידו ואינם יכולים לזכות מידו לאחרים. וע"י אשתו - אם יש לה חצר באותו מבוי [שנפלה לה בירושה בעודה ארוסה, וכתב לה בעלה דין ודברים אין לי בנכסיה], אף לרבי מאיר שיד אשה כיד בעלה, יכול לזכות על ידה, שמודה רבי מאיר שמתנה שנותן לו בעל היא זוכה בה, ומיגו שזוכה לעצמה זוכה גם לאחרים, אך אם אין לה חצר ואין זו זכיה אלא לאחרים, אינו יכול לזכות על ידה.